

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 24. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évfolyamra 3 ft. o. e. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-3r 7 kr., 2-6 kr., 3-6 kr. o. e. minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

A nyilattéri cikkek sora után 20 kr. előlegbéküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

a

K. KÖZLÖNY

julius—decemberi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évfolyamra . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Belföldi szemle.

(S.) A magyar országgyűlés ugyan még mind nincs összehívva, de már lesz helyisége. Az e tárgyban működő bizottmány a főrendek számára a muzeumi dísztermet jelölte ki; a képviselők számára azonban egy ideiglenes országház építését ajánlotta a Sándor lakatya-féle telken. Pestváros gazdasági bizottmánya a kérdéses teleknek átengedése közakarattal késznek nyilatkozott, de miután annak helyébe egy más lakatyaúl felveendő helyiség szüksége merül fel — mely mintegy évi 2,000—2,500 ft. bért fog igényelni — egyuttal azt ajánlotta a nevezett városi bizottmány, hogy a kérdéses telek minden kártérítés nélkül engedtesék által, úgy mindazáltal, hogy ha az állandó országház felépülne, az ideiglenes a városnak minden megtérítés nélkül átadassék, minthogy ez utóbbi ugy is hazafiui feladatának fogja tekinteni, az állandó országház építésére szükséges telket hasonlólag ingyen felajánlani.

Az ideiglenes országházat illető terv és költségvetés elkészítésére és folyó hó 16-ig leendő bemutatására Ybl, Discher, Skalniczky és Wieser pesti építésszerek felszólítva. Azonban miután ezen építkezés csak folyó évi october végéig fejezethetik be, és az épület tökéletes kiszáradásáig a képviselők egészségi szempontból ezen helyiségeket csak is folyó évi december végén foglalhatnak el, azon eseten, hogy ha ő Felsége az országgyűlésnek előbbi megnyitását legkegyelmesebben meghatározni méltóztatnék, Pest város közönsége az iránt is felszólított, valjon ezen egy pár hetre mily módon, és mily feltételek alatt volna hajlandó a városi redouttermet a képviselő testület használatára átengedni.

Mindzekkel szemben egy pesti lap a budai várba létező országházat ajánlja az országgyűlés ideiglenes helyiségéül, — éppen mint a midőn a mi számunkra is a gyulafehérvári vár fegyvertárának „semleges” terét ajánlották bizonyos oldalról; — hogy majd a téli időben annál kevesebb embernek erédjen kedve a törvényhozók tanácskozásait meglátogatni.

Uglátszik, hogy a nevezett lap azért is elsősebet ad a budai országháznak, mert a karzat kisebb levén, nem lehet annyi hallgató, a kik szerinte csak arra valók, hogy a tanácskozást zavarják, egy másik félhivatalos pesti lap azonban teljes nyilvánosságot követel.

Azon félhivatalos közleményre, mely szerint „a megyéknek országgyűlés előtti” föltétlen helyreállítása nem szándékoltatik, megjegyzé ugyanazon félhivatalossá lett lap, „hogy abból nem következik, mikép azon bajok, melyek a hozzá küldött levelekben oly keserűn panaszoltak el, hamar és egész erélyvel el ne háritassanak. Nem következik, hogy a kormány ne tartsa szigoron kötelességének utját állani némely veszélyes igazságoknak, s a követválasztásoknál a törvényes formák lelkiismeretes oltalmazását szívén hordozni. Nem következik, hogy a megyei rendszer nálunk éppen akkor forogjon veszélyben, midőn a birodalom Lajthán tül része is az önkormányzás elvének alkalmazása által szándékoltatnak uj elevenségre ébresztetni.”

A horvát tartománygyűlés, mint több lapnak Zágrábról távirják, bizonytalan időre elnapoltatott. A bizonytalanságból e szerint még egy ideig nem fogunk kivergődni; sőt az ideiglenes állapot helyett mind állandóbb lesz a bizonytalanság állapota, a minthogy még a magyar országgyűlés összehívásának ideje is a szerfelett bizonytalan dolgok közé tartozik. De vannak annál még bizonytalanabbak is.

A „P. Lloyd” bécsi levelezője mindazáltal azt írja, hogy a kir. leirat, mely a magyar országgyűlést egybehívja már a legf. aláírással ellátva a magyar udv. kancelláriában fekszik; a főispáni ki-nevezések pedig a császári kabinetből már szintén

az udv. kancelláriához érkeztek. Ugyan e lap írja, hogy egyelőre csak azon megyékben fognak főispánok kinevezetni, melyek jelenleg főispánnal nem bírnak; a megyék restauratiojáról azonban nincs szó.

A „Debatte” megemlíti azt a hírt, melyszerint abból, hogy az új tárnokmester a budai orsz. pénzügyigazgatóságot az ottani személyzet kimutatásának közlésére kérte volna fel, némelyek már azt vélték következtethető, mikép b. Sennyei minden idegen tisztviselőt el akart bocsátani. Ezen birre a „Wiener Ztg.” siet kijelenteni, „hogy azon közlésmény, mintha Mareker budai pénzügyigazgató nyugalmaztatott volna, egyáltalában semmi alappal sem bír.”

Sőt a „P. Lloyd” azon közleményére: „mikép az ezelőtti kir. magyar udvari kamara is már helyreállítatnék, és pedig egy „Camerae praesens” vezetése alatt, ugyanazon jogokkal, melyekkel azelőtt bírt, s ez némileg magyar pénzügyministerium lenne, az „Ost. D. P.” szintén siet tudatni, „hogy idején korán tisztába kell jöni a magyaroknak, hogy a pénzügyek kezelése tárgyában legesekélyebb concessiot sem remélhetnek, s nyíltan kijelenti: hogy ő sarkalatos kérdésnek tartja, mikép az adókat birodalmi hivatalnokok szedjék be, s az adók kezelésében az országos autonomia semmi befolyást se bírasson.” De vajjon mit ér az az autonomia, mely egy fillérrel sem rendelkezhetik?!

Korond, aug. 10.

(D) Midőn a Schmerling-ministerium megbukott, s a lapok utján értesültünk, hogy ezen válság nem személyes indokok, hanem a rendszer tarthatatlansága miatt következett be; mi ez eseményből csak is azon következtetésben láttunk egyelőre magunkra nézve örvendést, hogy a két legrosszabb rendszer kísérletein már átesve, azaz megpróbálva a minden jogot tagadó absolutismust, s átkinlódva a nyers főmekk s burocraták vállaira fektetett alkotmányosságunk nevezett ocloratiát, harmadik oly kormányformát, a mely az előbbieknél rosszabb legyen, nem várhatunk, következésképp mulhatlanul az eddigiek-nél jobb időket kell érnünk.

Ezen nyilvánításunk által azonban már nem tettük magunkévá a bekövetkezendő kormány programját. Alkotmányos nézeteink határozottan körvonaloza vannak, hogy azok tán egyszerre mind teljesülni fognának, azt annál kevésbé remélhetjük, mert maga az átalakítási kiindulás most is, mint 1861-ben, nem a ministerialis, hanem a dicasterialis rendszeren indult meg, és így az 1848-diki eszme, ma is nem mint tény, hanem leg-főlebb mint remény áll szemünk előtt, mint cél, a melynek elérése által foghat oly tényleges állapot létesülhetni, a mely a valódi alkotmányos nézeteknek királyságunkban is megfelel.

De midőn mi a jelenleg alakulásban levő kormányt amaz alkotmányos cél közvetítőjeképp tekintjük óhajtsáinkban, el nem fog zárkózni bizalmunk előlük a miatt, ha az átmenti idők oly követeléseinek engedni kénytelenek, a melyek egyszerre át nem alakíthatók, annyival kevésbé pedig, mert a kormány előlépéseinek próbaköve az országgyűlés ugy is közel van már s a rendszeres átalakulást csak általa várhatjuk.

Éppen ezért a mint egyelőre is tartózkodunk a túlvérmes reményektől, ugy ma is még mind csak a szemlélő és beváró szerepet vállalhatjuk el, mert a kormány valódi intentioira nézve csak az eredmények hozhatnak tisztába.

E beváró és szemlélő szerep azonban reánk nézve nem kellemetlen, mert várakozásunk mögött nem az ellenszenv s kétkedés; hanem a remény és bizalom állanak, a rideg passivitás helyett, melyet éveken át az alkotmányos érzelmű polgárok folytattak, s irodalmunk s politikánk táplált és méltányolt, maholnap a csöndes s reméljük rendszeres cselekvés politikája következik; s hisszük, hogy nemzetünk bizalmasan menend elébe azon uralkodói ígéretnek, mely egy alkotmányunknak tetteleg praedjudicaló rendszer megsemmisítésében nyilatkozott.

Az új korszak, a mely reánk következik, kérdésen kívül nem a zajos restitutio korszaka lesz, habár azt is belátjuk, hogy egy alkotmányosságért érző nemzetet reményekkel s bizalommal nem lehet elaltatni. A nemzet éberben van, s eszméinek s pozitív jogainak teljesedését bevárja.

De éppen e czélra nézetünk szerint higgadt kitartás és türelem kell, s ugy hisszük egyikünknek sem kell a hosszú passivitás alatt kiéhezettett tettvágygyal arra törekedni, hogy ő nyuljon előbb a hatalom gyepelőihez; nem az a kérdés, hogy mielőbb főispánok, alispánok s ministerek legyünk; hanem a kérdés az, hogy hazánk alkotmányos állása melyet a verwirkolás elmélete már-már kockára tett — visszaviva legyen; nem saját magunknak kell jó állásokat, jövedelmező hivatalokat megnyerni; hanem a haza részére kell a pozitív törvényt, az évezredekén át rendszeresen fejlett s szabadelviségben a versenyt minden mással kiálló alkotmányt visszavívni.

Ennélfogva valamint hisszük azt, hogy minden honpolgár örömet kész leendő hatáskörében a kormány jóra való törekvéseit közvéleményével, s ha felhivatik tetteleg részvétel is gyamolítani, ugy hisszük azt is, hogy mindnyájan elég objectivek leszünk a kormány czéljainak minőségét nem a saját énkünczre visszavitt kormány-intézkedésekben határozni meg; vagyis nem a szerint itélendjük meg a kormány jó akaratát, ha azt legelőbb is egyéniségeinkkel érezteti; hanem a szerint, a mint képes lesz hazánkban a rendet, a vagyon- s személybiztosságot helyreállítva, s illetoleg fentartva, eszközölni azt, hogy a haza nyerve meg azt, a mi őt illeti: az alkotmányos szabadságot.

E helyzetben, midőn rendszeres visszahelyezésre várunk, nem annyiban a populáritást kell keresnünk a hatalom élén, mint azt, hogy azok, kik odahivattak, valódi fogják fel ugy az uralkodó felség atyai szándokát, mint a nemzet igényeit.

Meglehet — mert hisz a jövőről ki kezkeskedik nekünk? — meglehet tehát, hogy a létűn provisoriumot egy újabb provisorium-féle követi; — felteszszük ezt, mint lehetőséget, mert vérmesek nem vagyunk, — de magatartásunkkal arra kell törekednünk, hogy ha ily ideigleneg következnek is be; az reánk nézve kedvezőbb legyen, mint az eltűnt vala; ez pedig higgadságunk mellett függ a kormány tapintatától is, hogy mennyire lesz képes ideiglenes működése alatt a pozitív jogok alapelveit megkímélni tudni, s ezáltal a nemzet tapintatos magatartását bátorítani.

Az ideigleneg most is tart, és ezzel tisztában kell lennünk, — a végleges állapot csak is az országgyűlés eredménye lehet. — Éppen ezért a kormányt ma más szempontok szerint kell cselekvényeiben bírálunk, mint a hogy bírálni fogjuk majd az országgyűlés után, a mely a restitutio minősége által a kormány teendőit természetesen fogja határozottabban körvonalozni.

Ezen eszemenetűnkhez képest mi, habár nem határozott pártok embereit látjuk is az erdélyi kormány élén, kiknek pályájuk tiszta program, s nézeteik multja, tényeik jövőjéről kedvező kezességet nyujt: mi magában a rendszerváltozásban a politikai jobb időjárás előlehetében, az uralkodó atyai szándokában, melynek kivételére a mostani kormányférfiakat nem ugyan pártjaik ereje, hanem az uralkodói bizalom által meghíva látjuk; elég kezességet találunk arra, mikép ígérhessük, hogy a kormány bekövetkezendő tényeit jóindulattal s bizalommal fogjuk bírálani, s ha szükség lesz aggodalmainknak szót adni, abban oly hazafias kötelesség teljesítését látjuk, mely éppen azért nem fog félremagyarázhatni, mert a bizalom s jó indulat szolgál alapjául.

Ez volt, s ez lesz lapunk álláspontja mindaddig, míg a kormány programját határozottan körvonaloza látván, megítélhetjük annak viszonyát saját alkotmányos elméletűnkhez.

Tárgy nélküli czikk.

(S.) Miért is keresnénk tárgyat, s járnánk érte a filoszban.

Elég tér nyílik az elmélkedésre a pityokatermesztéstől a schleswig-holsteini condominium és annexio kérdéseig.

Az elbe-hercegségek kérdését ugyan már megutazta az olvasó közönség, bárha még csak most lépik az oly phasisba, mely egész érdekelttségét igénybe vehetné.

Hanem a pityokatermesztésről szerföltött

fontos politikai cikket lehetne írni, a melyet fokontint fejtegetve, s mindinkább kiszélesítve, kitűnnék, hogy a legégetőbb európai kérdés sajátkép a pityokatermesztés.

Csak ki kellene számítani, hogy ha pl. Irlandban 10 évig nem teremne pityoka, s e miatt a nevezett zöldszigeten a csönd és rend fölbomlana, ez által Anglia erejét megzibbasztaná, mi minden be nem következhetne tul és innen az Oceanon.

Amerika bizonyára megtámadná Angliát, III. Napoleon szabad kezét nyerne Olasz- és Spanyolországban, az orosz neki menne Törökországnak és lenne a legszeretetre méltóbb confusio.

Avagy megfordítva gondoljuk el azon esetet, hogy ha a mult század végén anyyi pityoka termelt volna Irlandban a mennyi most terem, mennyivel többbe került volna Pittnek Irland annexioja, vagy ha az éppen nem is sikerült volna, s a napoleoni háboruk Angliát Irlanddal tetteleg zavarban erejét lekötve találták volna, minő más képe lenne most Európának.

I. Napoleon continentalis zára létesülhet. Az angol hadak nem mehetnek Spanyolországba és Portugallba a francziák ellen harcolni; a nagy hadseregnek nem kell Moszkauiban menni és megfagyni; Napoleon nem bukik meg, nem vitélik Elba és Sz. Ilona szigeteire, az 1815-ki congressus actája nem jó létre stb.

De sőt ha 1830-ban épen semmi pityoka nem terem Lengyelországban — bocsánat e prozai vonatkozásért — vagy megfordítva még több terem, mint a mennyi valósággal termelt, s a nép a szerint a mint több vagy kevesebb élelemmel ellátva több vagy kevesebb ellentállást fejthet ki, hamarabb vagy később gyözetik le, — mennyivel több lengyelt küld az orosz kormány Sziberiába.

Mondhatja-e már most valaki, hogy a keleti, a lengyel, az olasz, az amerikai, a spanyol, szóval valamennyi európai kérdés nincs tulajdonképp a pityoka jó vagy rossz természetűl föltételezve, hogy világrészünk mind ezen égető kérdéseit, s a világ nyugalma nincsenek a pityokatermesztés látszólag csekély kérdésének kellő közepébe foglalva.

Vannak tehát esetek és tekintetek, melyek a pityokatermesztést első rangu kérdéssé teszik, a legpompásabb politikai czikk tárgyává avatják s felül emelik azon színvonalon, melyen például némely közjogi csecesbecsék állanak, melyekben mi divatból kiment, kopott régiségek buvárai még mind gyönyörűségünket leljük, s a melyeknek egyikén másikán mégis rajta van ama nobilis aerugo, melyet a hozzá értők ismernek is tudnak is becsülni.

Mindenkinek van egy vagy más előszeregete, hogy ne mondjuk szenyedélye.

Mi tehetünk-e róla, hogy azokat a régi érmekeket nagybecsű „speies”-ek gyanánt tiszteljük s holmi réz- vagy olom-lenyomatokkal be nem cseréljük kerek e világért, — bárha veszzük észre, hogy azokkal, e perczben, ugy mint a jelenkori „papirpénzzel” életszükségeink fedezésére megkívántató tárgyakat be nem szerezhettünk; sőt inkább szekrényünk rejtekbe zárva ama drága s ritka darabot, kettőzetett féltékenységgel kell őriznünk Schmerling lovag, forgalomból egészen még ki nem ment, „alkotmány-pénze” árfolyamának kétes hullámzásától, nehogy azokat amolyan ideig-óráig érvényes, ki tudja honnan jövő bankárok által, s minő alapra kibocsátott előbb-utóbb nyakunkon maradható lenge „nóta”-kkal fölváltván, egy szép reggelen csak a késő megbánással kelljen fölbrednünk.

Régiség buvárlat és pityokatermesztés egyaránt a magán kedvtelések köze tartoznak, de egyaránt hasznosak, bárha mindkettőért az anyaföldet kell felborozdolnunk, hol vas-ásoval, hol az emlékezet mütt-eszközével.

Azonban nem csak a vas, hanem a szellemi áso is gyakran ütközik nem sejtett, nem várt akadályokba, mindazáltal jó lesz leleporoznunk, s koronkint forgatnunk azokat a „Grapta”-kat; a pénzés, mely azokat egy időre meglepte, apának örök emlékével, mindig becsületes, mindig hős kezeik nyomával hozand kegyeletes érintkezésbe.

Meglehet, hogy egy-két adag pityoka

olykor többet ér a testileg éhező számára, mint amazok a muzeumba utasított éremdarabok, mikkel hasztalan fáradság volna mostanság tartozást fizetni, vagy kenyeret vásárolni akarni; hanem azért lehet idő, midőn egyetlen ily porfédte, melyette régiséggel egész pityoka-országot lehetne vásárolni.

Két királyi látogatás Magyarországon.

A „Revue des deux Mondes“ legközelebből a fűnebbi czim alatt egy felette érdekes közleményt hoz egyik legjelesebb francia publicista — Blaze de Bury — tollából. E közlemény tárgya azon ősrökre emlékeztető két királyi látogatás, melyek közül az első Mária Theresia tette 1741-ben Pozsonyban, a másodikat most uralkodó felséges fejedelemünk 1865-ben Pesten. „A kettő között — mondja a közlemény írója — akár a politikai bonyodalmakat, akár a pártok állását, akár az akadályokat, ha nem is jellegét, de összességét tekintjük, a hasonlóság szembetűnik.“ Szolgálatot véltünk tenni e lapok olvasóinak, midőn e jeles közleményt, alkalmazva magunkat e lapunk szűk köréhez, főbb vonásaiban ösmertettük.

I.

Az 1741-diki év egyike vala a Mária Theresia uralkodásának legmozgalmasabb évei közül. Alig lépett a trónra VI-dik Károly császár halála után, már dec. 13-án 1740-ben II-dik Fridrik, Szilézia birtoklását magának biztosítandó, 30 ezernyi sereggel átkelt az Oderen, s Glogau mellett táborot ütött.

„II-dik Fridrik — mond a közlemény — Mária Theresia életébe egységet öntött, mert ez negyven évi uralma alatt, mondhatni szűnet nélkül Poroszország ellen küzdött. A békeszerződések, melyeket vele kötött a nyomasztó körülményektől kényszerítve, gyakran károsabbak voltak, mint magok a háborúk. Fridrik nyíltan bevallotta, hogy csak „azon esetben akar becsültes ember lenni, ha haszna van benne.“ Ezen szempontból Austria politikáját uralta. A többi ellenségekkel csak elbánt valahogy, megverte a bajorokat, szászokat, spanyolokat, még a francziákat is, de Fridrikkel soha se tudott tisztába jönni. Eljárásai megannyi talányok voltak nem csak előtte, hanem egész déli és északi Németország előtt s annál félelmesebbek, mentől kimagyarázhatatlanabbak. Koronás család, cinicus, istenkáromló, egy éjjel kétszázévként eltűnik Sans-Souci-ból, mert elviszi a sátn, két lángok között. Ilyenformán ítéltek felőle, tán szükségfeletti is mondani, hamisan. Fridriket csak az utókor ítélhette meg helyesen. Kiket legyőzött, „hatalmas táborát“ emlegették, és senki sem vette észre, hogy az ő „hatalmas táborát“ az új eszmék. Nagy Fridrik a kezdődő új kort képviselte; ez volt hatalmának titka. Éppen azért nem lehetett keves Austria Fridrik valódi becsét fölfogni, mert nem tudta elképzelni, hogy a jó Isten miként választhatott volna egy ily embert, igaz és nemes eszmék apostolául. Mária Theresia nem látott benne egyebet, mint „Isten ostarát.“

A szerencsétlen királyné ellentállási küzdelmeiben nem talált biztos támaszra sehol. VI. Károly halálával szétszakadt azon természetes kapocs, mely addig a birodalom különböző nemzetét összefűzte. Az osztrákház fiága kihalt benne, s Magyar- és Csehországot már csak a pragmatica sanctio kötötte a birodalomhoz, melynek jogérvényét az európai udvarok még el sem ismerték volt, sőt még azon uralkodók közül is, kik megígérték, hogy azt elismerik, alig hunyta be szemét a császár, szavukat többen visszavonták. Sehol egy sugara a biztatásnak, mindenfelé veszély. Bajorország nyíltan gyűjtötte a szavazatokat a császárválasztásra; Szászország ingadozott a pártok közt, várva az alkalmat, hogy a francia-bajor-porosz hármass szövetséghez csatlakozzék; Spanyolország számlálta a perczeket, hogy Olaszhonra törhessen. Anglia szokása szerint figyelemmel, de tétlenül nézte a forrongást, azon határozott szándékkal, hogy mindig döntő beavatkozásával az erősebb félt fogja támogatni. Poroszország volt az első a cselekvés terén, mert Fridrik hatalmának egyik titka éppen abban állott, hogy a kínálózó alkalmat sohasem engedte kezei közül kisiklani, ösztönözterüleg meg levén győződve, hogy a legragyogóbb sikerben az érdem orozálya-része a cselekvésé. Nem késelemlenezett, mert belátta Mária Theresiának csaknem kétségbejött helyzetét.

A birodalomban sem csekély megdöbbenéssel tekintettek elébe a „nő uralomnak“, s dicsőretek méltó osztrák szokás szerint, kellett tul megjedtek attól, a mihez nem voltak hozzá szokva; igaz, hogy a végén nem is volt egyebük egy névnel, mert lotharingi Ferencz, a Mária Theresia férje, még uralkodó fejedelem sem volt, tartományait átengedvén Franciaországnak; legfőkébb olybá volt tekinthető, mintegy toscanai nagy herceg, kit elhívtak Florencz-ből, hogy hozzon Bécsbe olasz, vagy tán francia szokásokat. Egyik legnagyobb európai család feje volt, a Guisek maradéka, de az hogy magyar vagy cseh királyi legyen, képtelenségnek látszott. S mi volt Mária Theresia is VI. Károly leánya? Alig volt egyebe „Magyarország királynéja“ cziménél, a mit föl is vett, de ezzel is, a mint a magyarországi hangulat mutatkozott, ki volt téve

ama esélynek, hogy csak in partibus legyen királyné. Valóban alig lehet szerencsétlenebb constellatiók között uralkodáshoz kezdeni, mint Mária Theresia s fenséges férje 1741-ben.

De ha valaha Medea szavai alkalmazhatók voltak valakire, ugy kétségen kívül Mária Theresiára igen. Nem maradtot senkije... csupán önmaga. Szerencsére saját becsét felismerte s meg lön mentve. Huszonhárom éves és szép volt, sőt birt valamivel, a mi minden szépségnél többet ér: ellentállhatatlan bájjal. Ennek köszönhető nagy Fridrik vetélytársa, hogy gyakran győzelmesen szabadult ki oly bonyodalmakból, melyekből a legnagyobb politikai capacitás sem talált volna utat a menekülésre. „Telve vagyok szívvel — mondá egy napon — s ezért fogok győzni.“ Nemes lelkét a legnagyobb szerencsétlenségek sem tudták megtörni. Midőn bajor Károly, mint trónkövetelő, 7-ik Károly császár czimet vett föl, midőn a molvtzi csata után 1741. aprilis havában egész Európa Fridrik mellett nyilatkozott s már májusban Francia, Bajor és Spanyolországok a nymphenburgi szerződésre léptek, — Austriára nézve minden elveszettnek látszott. Mária Theresia ennyi hatalmas ellenséggel szemben nem támaszkodhatott egyebre, csupán Magyarországra, de még nem volt megkoronázva. A helyzet nehézségeit nem kevés mértékben növelte az, hogy lotharingi Ferenczben minden uralkodói jelleg hiányzott. Nem csak idegen származású s mint ilyen teljesen járatlan a német államjogi kérdésekben; de különben is a közvélemény szerint merőben alkalmatlan arra, hogy Nagy Károly koronáját fején hordozza. Semmi sem vala egyéb, csak egyszerűen a királyné férje. A dolgok ily állása Mária Theresiának sem szívét nem elégítette ki, sem méltóságához nem vala illő, mert ő királyné volt az utolsó igit s férjéit imádtá. Éppen ezért trónra lépte első perczétől kezdve legbőbb óhajta s egyszersmind legnagyobb akadály volt: megosztani vele uralkodói hatalmát. Már az egyesült fejedelmek készültek a csehországi hadjáratra s a bajor választó fejedelem, felső Austria ura, 1741. septemb. 15-én diadalmasan vonult be Linzbe s Bécsét fenyegette. Mindnyájan meg voltak győződve, hogy Magyarország a korona védelmére felkelni nem fog, mert sokkal elevenebben él még ott a véres Rákóczy-forradalom eredményeinek keserű emléke, mely a közbizalmatlanságot napról napra mindinkább szítja. S valóban nem is ok nélkül. Mondhatni egész Magyarországon a királynénak alig volt más támasza, mint Pálffy, az ország bírója, s Grassalkovics, az alsóház elnöke; Bécsben egyike azoknak, kik a Magyarországgal való kibékülést s az országgyűlés összehívását sürgették, az öreg gróf Staremberg volt.

A trónörökös születése márcz. 13-án, még sürgetőbbé tette ezt, s május 18-án 1741-ben meg is nyílt az ősrökre emlékeztető pozsonyi országgyűlés. E napon újra fölelevenült azon nagy küzdelem, mely akkor kezdődött, midőn Austria souverain lett Magyarország, s tart meg ma is. Hosszas parlamenti viták után végre megtörtént a királyné koronázása, június 25-én. De pár napi szűnet után a harc még hevesebben tört ki. A vita mondhatni ugyanazon kérdések körül forgott, a melyek körül forog ma is, s ezek között legelő a magyar királyság érdekeinek elkülönítése a birodalom érdekeitől, szóval dualismus a lehető legnagyobb mértékben. A királyné habozása az ország kérelmeinek megadásában a kölcsönös bizalmatlanságot mind inkább növelte. A nádori méltóságra emelt Pálffy s az új országbíró Eszterházi József a kibékítés nagy munkáját hiába kísértették meg több ízben. Főleg az alsóház törhetetlen látszó ellenzékét formált, s Lotharingi Ferencz társ uralkodásának is határozottan ellene mondott. Pálffy kérte is a királynét, hogy e kivánságáról mondjon le, de ezt a választ kapta: „akaratom szilárd, s a mit föltertem magamban, azt kereszttül is viszem.“ Az országgyűlés feliratára végre július 28-án megjött a királyi leirat. Pécsi Gábor főjegyző olvasta föl, de midőn a végéhez ért, mint egy történetíró mondja: „a kiáltásoknak és méltatlankodásoknak pokoli lármaja zamadt.“ Az elkeseredés tetőpontot ért; a királyné személye s környezete ellen a legsértőbb hangon irt röpiratok egy-mást váltották föl, úgy hogy ezek közül a nádor parancsára többeket meg kellett égetni. A kibékülés végső reménye is eltűnt. A királyné helyzete Pozsonyban bizon nevezhető kétségbejöttnek, mert mig benn a zavar nőttön nőtt, a veszedelem ki-vülről is mind közelebb, közelebb jött. Fridrik visszautasította a királyné béke-ajánlatait s a bajor Albert Károly készült érvényre emelni jogait, mint „6-ik Károly Magyarországi király.“

„Szerencsétlen királyné vagyok, mondá ekkor Mária Theresia, de van királyi szívem!“ És meg is mutatta. A szabadulásnak minden útja elzárva látszott lenni. Az ellenséges külhatalmak mind inkább közeledtek, s midőn a korona vég-reménye Magyarország segedelme volt, annak minden válasza egy kérelhetetlen „nem.“ Lehetett-e legkisebb kilátás arra, hogy az a nemzet, mely uralkodóháza ellen föllázadott, néhány nap múlva vétét s pénzt oda adja az utolsó Habsburg trónjának védelmére.

A királyné környezete kétségbe volt esve, fölkelésre szólítani a magyarokat, e gondlattól mindenki irtózott a királyné körül. Hiszen fölfegyverezni őket annyi volt, mint fölfegyverezni Austriának megannyi halálos ellenségét! Egyedül a királyné nem csüg-

gedett: nem rettent vissza a végső eszköztől, s nem is csalatkozott. September 11-én összehívta a pozsonyi királyi vár trón-terében az országgyűlést mind két házát. Gyászba öltözve, fején sz. István koronájával, fogadta a trónmagaslatról ellenségeit. Hívei, mint Pálffy, Eszterházi, a primás, Battyányi Lajos kancellár, körül állottak, de vele szemben egyetlen barátságos arc sem.

Első szavai megdöbbenették a jelenvöltoakat, s azon bátorság, melylyel az igazságot kimondta, csakhamar legyőzte mindnyájukat. „Helyzetem nyomasztó hatalma kényszerít Magyarországhoz folyamodnom, szolt a legnemesebb egyszerűséggel. Birodalmam, királyi személyem, gyermekeim, koronám megmentése forog kérdésben; el vagyok h a gyáva mindenkitől, s csupán a magyarok lovagiaságába s jól ösmert vitézségébe bízom. E végveszedelemben kérem országaimat, hogy védelmezzék személyemet, gyermekeimet, birodalmamat és koronám.“... És akkor, a leggyöngédebb anya és nő, a percz hatásától leverve könyekbe tört ki. Egy pár pillanat s a nagy trón-teremben nem maradt egyetlen egy ellensége sem a királynénak, nemes egyszerűsége, bátorsága, megbódította mindnyájukat, s egy szívvel s egy lélekkel kiáltották: „vita nostra et sanguinem consecramus!“ „Egy nő többet tehetne itt mint egy férfi,“ így irt don Juan, midőn 2-ik Filep a fellázadt német altűdre küldötte. Mária Theresiára is illenek e szavak. Pozsonyi magatartása 6-ik Károlyt s a pragmatica sanctiot igazolta.

Ellenzék többé nem létezett; alig egy hét múlva a bajor választó-fejedelem ajánlatai vissza voltak utasítva, s száz ezernyi sereg kiállítása megszavazva. Néhány nap múlva Lotharingi Ferencz a két ház előtt esküt tett le, mint társuralkodó. A tíz hónapos kis trónörökös is akkor lön először bemutatva Pozsonyban leendő alattvalói előtt, kikkel oly hosszas s oly sikertelen küzdelemre vala bivatva. (Folytatjuk.) Szász Domokos.

Angol vélemények az Austriában történt rendszer változtatásról.

A „Times“ is azokhoz csatlakozik, kik megelégedéssel látják, hogy Austriában a foederalisticus elv győzelemre vergődött. Az eddig követett rendszer jellemzésére a „Times“ ezeket mondja: Ha volt valaha kormány, mely erősen kifejezett s félreérthetetlenül sajátlagos jellemmel bírt, Austria kormány a méltán ilyennek vala tekinthető; olyan szilárdan megállapított rendszerű kormány volt az, a mely soha sem akart az események nyomásának engedni. Átalában véve épp azon elvekkel bírt az, melyek a kormányzandó közügyre nézve a legelenségesebbek valának. Számos olyan államból levén összeszerkesztve, melyek származásán, nyelvre s institutiókra nézve lehető legnagyobb mértékben különböznek egymástól. Austriának a világon legalkalmasabb helyzete volt a központi és helyi hatóságok összeegyeztetését kereszttül vinni, mely foederalismus neve alatt ismeretes. Adóinak roppant terbe mellé ráadásul még azt kívánta az osztrák kormány, hogy alattvalói, ha élvezni akarják azt az előjogot, hogy ő alatta élhessenek, hagyják nemzetiségüket elcsenevezni, alkotmányukat engedjék kizsértékné, s árdozzanak fel mindent, a mi emlékeztetőnek s értelmeiknek legbecesebb, egy meddő, gyümölcselen s pedans egyformaság oltárán. Minthogy sok mindenfelét a külföldről kell kapnia, ezen körülménynél fogva legbuzgóbb és legbigottabb híve volt a vedvámrendszernek. Mivel csak két vagy három jelentékelen kikötője van, gymatai vagy kultartományai pedig teljességgel nincsenek; nagy pénzüsségeket fordított hadihajók építésére. Noha nem táplál hódítási terveket, s nincs oka attól tartani, hogy birtokainak oly részétől megfosztathatnék, a melynek birtoklása méltó a farsadságra (Velenceze), mégis tönkre jutatta magát a miatt, hogy roppant nagy hadsereget tartson talpon, mely vitéz és jól fegyelmezett hadsereg; mindazáltal még se lesz elégséges mindaddig, mig Austria makacsul ragaszkodik elévült haditanokhoz és ócska rendszerű hadségi gazdálkodásához. Noha a papától teljességgel semmit sem remélhet, mégis alávetette magát egy oly concordatumnak, melynek feltételei az austriai birodalom hasznos alattvalói legnagyobb részének vallási szabadságát sérti. — A császárságnak leggazdagabb része, katonai hatalmának legbővebb forrása Magyarország; és ezen királysággal egy tudott bánni, miszerint a legelső komoly harc esetében Magyarország valószínűleg a mérleg osztrák-ellenes serpenyőjébe lépne a maga erejének súlyával. Véghetetlen alkalmi vannak érvénynek keletfelé kifejlesztésére, s főgondját mégis azon hiu, reménytelen kísérletre fordítá, hogy a nyugaton nagyobbítsa befolyását. Igen sokféle érdekél fogva azon kellene lennie, hogy Olaszországgal barátságos viszonyban legyen; hanem azért mégis állhatatosan ragaszkodik reménytelen vetékedéséhez s ingerültségéhez egy olyan idegen és ellenséges tartomány miatt, a mely reá nézve örökös nyugtalanság és veszély forrása. Ily körülmények közt a maradandóság egyedül a pénzügy gondos és takarékos kezelése mellett volt lehetséges; hanem éppen ezen pontnál volt az osztrák kormányterv a legfeltűnőbb módon megrongálva. A császári államot nem mentheti meg egyéb, mint az alapos rendszer-változás. Rég látta ezt már minden

ember, csak Austria maga nem; de végre ő maga is átlátta.

Évek óta ismeretes; előttünk — folytatja a „Times“ — azon jelenség, hogy valamely kormány finansialis szorultságban mindenféle szép ígéretekkel áll elő, s alighogy megkapta a kívánt kölcsön-engedélyt, cynicus állhatatossággal esik vissza a régi megszokott schlandriába. Hát ha majd végre Austria is így fog tenni? Bizonyára sokan fognak bennünket ezen értelemben figyelmesekké tenni, s valóban csak imént néhány nap előtt bal-lottuk, hogy a birodalmi tanács tagjai között két-kedés és bizonytalanság uralkodik. Magunk részéről örömet elhiszünk, miszerint a bécsi kormány a jelen pillanatban őszintén óhajt új politikához térni. Hiszszük annál inkább, mivel nem is tehetne egyebet, hogy Austria viszontagságainak ezen válságos idejében nem kíván erőszakosan a folyam ellen uszni. Minélfogva élénk megelégedéssel olvastuk Belcredi grófnak az austriai birodalom tartományi főnökeiből intézett körlevelét. Sokak előtt csupán csak magától érthető igazságok zsinórmétekeként tűnhetik fel ezen irat, s valóban tág értelmű, abstract és nem is egészen correct az, phrasistek tekintve; de a ki jól emlékezik az ezelőtti austriai hivatalos nyelvre, Belcredi utasításai se fölöslegeseknek, se jelentékteleneknek nem fogja tekinteni. Hallottunk már fiatal Angolországról, ifjú Francia- s Olaszországról, de fiatal Austriáról még soha se hallánk egy szót sem; pedig ugy látszik, mintha ezen névre méltó szellemi hatalom szállotta volna meg ezen minister tollát és kormányhivatalait, s száműzte volna a régi formásokat és schlandriánt. A continensi átalakulások lefolyása eddigelé rendszeren a kormányok megdöntésére s mások által helyettesítésére szokott szorítkozni, mely eljárásoknál azonban illetetlen maradt a személyes szabadság megtámadásának s a hivatalnok uralkodás által gyakorlott nyomásnak rendszere, mely leginkább szokta csodálkozását felébreszteni az angolnak. Jó jel Austria részéről, hogy azon sértő beavatkozási vagy létküzdésével kezd a változtatást. A szabadságnak nem felülről, hanem alulról kell kezdődnie, s az az ember, a ki napjában tiszser látva katonát vagy rendört, tiszser reszket, nem az, a ki személyes függetlenségét fönn tudná tartani.

A „Daily Telegraph“ Belcredi gróf körlevelét tárgyilag helyesli, de a nyelvet nagyon „metaphisikainak“ találja. Azt mondja, hogy Kantot és Schellinget kellett annak tanulmányoznia, a ki ezt a körlevelét jól meg akarná érteni. A „subjectiv“ és „objectiv“ kifejezéseket idézi belőle, s kérdi, hogy miképpen boldogulhasson az egyszerű emberi ész ezen kitételével: „subjectiv megítélés!“ Az „Economist“ Austria új politikája feletti elmélkedéseit azzal fejezi be, hogy Austriának tíz millió font sterlingre van szüksége. Angolországban a legjobb hangulat uralkodik Austria mint régi szövetségese irányában. Látjuk — ugymond — nehézségeit, s bámuljuk azok lektüzdésében kifejtett erőfeszítéseit, de nem várakozhatunk egy fél életkorig, mig Austria hozzá fog olyan változásokhoz, a milyeneken mi Londonban fél év alatt átesünk. Elég már azok beszédből és temporizálásból, s ha Austria számít Nyugat-Európa segítségére — a segítség = pénz — akkor sokkal nagyobb biztosságot kell, hogy nyújtson, s annak elérésére új politikát kell követnie, a mi kereken kimondva annyit jelent: béke, haladás és összeszorítkozás.

A „Saturday review“ ugy látja, hogy Austria új ministeriuma csaknem egészen conservatív nagy birtokosokból van összeállítva. „Austria politikája — ugymond — nem szabadelvű azon értelemben, a mint a continensen szokták venni. Külügyekben hibetöleg inkább Oroszországhoz fognak majd hajlani, mint a nyugati hatalmakhoz; hanem azért választattak meg, mivel ők és azon rend, a melyből valók, a legjobb gőpezetet képezik az elégedetlen tartományok ránczbaszedésére. Ha a mérsékeltabb és felvilágosodottabb földbirtokosok nem lesznek képesek a tartományokat olyan egyezsége birni, mely a legnagyobb mértékbeni helyi szabadsággal járna, és a császár kezében mégis többet hagyja a hatalom pusztá árnyékánál, ugy senki más nem lehetne ezt képes kieszközölni. Lehetetlen, hogy a császár azoknak kedvére tegyen, kik azt kívánják, hogy a tartományok egymástól s a központi hatalomtól egészen függetlenek legyenek. Föderatív állam se létezhetik az összeállítás köteleke nélkül. A magyar hazafiak, kik nem akarnak másképp, mint csupán a personal-unio köteleke által Austriához tartozni, tulajdonképpen azt kívánják, hogy a császár szünték meg császár lenni. Kivánságuk támogatására birhatnak történelmi és technical indokkal; de hisz épp a körül forog a kérdés, hogy mennyiben adják fel történelmi és technical indokaikat egészen új nemű előnyökért. Az ajánlatuk nekik, a mivel ezelőtt soha se bírtak: egy birodalom hatalmábani részestülés, a mi becszűnyoknak új mezőt nyitna; és részvevő olyan segédforrásokban, a milyeneket Magyarország, mint független állam, soha se birhatna. Adnak, de vesznek is, veszteni fognak, de nyernek is, minélfogva készséggel elfogadhatják az új ministerium ajánlatait.“ A „London review“ kétségesnek tartja: vajjon felviragoztatik-e, vagy egyáltalában lehetséges lesz-e az alkotmányos kifejűdés Austria új rendszere alatt.

Lapszemle.

— A Schmerlingiano-Reichenstein-féle intézkedések utóféjdmái a román lapokban is kezdnek nyilvánulni. Mutatványképen közlünk egy a „Gazeta Transilvaniei“ 59-dik számában „Megint a fejadó“ cím alatt megjelent cikket, melynek minden során a fájdalmas megcsalás kerestől ize ömlik el. Maga a cikk itt következik:

„Mióta a „Gazeta“ 53-dik számában köztudomásra hozott az eljárás, mely szerint az 1865. márt. 24-diki törvény királyzatán, a fejadót mind az előbbi összegek arányában hajják fel; az óta több erdélyi és más tartománybeli követektől láttunk interpellációkat felmerülni, a követek házának egyik utóbbi ülésében azon czéllal, hogy e tény felől volt minister Plener a maga és tanácsosai nevében számot adjon. Azon interpellatio felelet nélkül maradt, mert a közben a birodalmi tanács bezáratott, Plener ur pedig tanácsosaival együtt nyugalomba húzódott. (Segítsen az Isten még vagy két más erdélyieket is, kik régebb idők-től azon ministerium osztályában szolgálnak, hogy lássák magukat mielőbb pensióba téve, mert ők arra igen jók!) Látszik, hogy az interpellatiót aláírt követ urak nem indultak meg csak a hírlapokból összeszedett hírek után, hanem felvilágosodtak ott a helyszínen hiteles adatokból, hogy a pénz-ügyér valóban el volt határozva a törvény ellenére az erdélyi fejadót még az 1865-dik évre felhajtani. Mely felhajtás a Herbst és Brestl párt kedvére történt volna, kikkel több erdélyiek (azaz: követek) nagy mértékben rokonszenveztek, azon okból, mert ezen pángermanisták sokkal nagyobb szárnak, mint a 26 erdélyi követek összesen, sőt mint az egész erdélyi országgyűlés.“

„E szerint aztán megtörtént, hogy például az erdélyi öt finác kerületek közül egyikben az 1864-diki 12 hónapokon a fejadó tett . . . 200,405 ft az 1865-diki . . . 185,094 „következőleg csak . . . 15,311 forinttal kevesebbet, mint a múlt évben.“

„De ez még mind nem elég; mert — mint mondják — előterjesztették, hogy ha a fejadó összege így ki nem telnek, az más forrásokból pótolás-sék, mint a tartományi mivélés, kereskedés, vagy a mint nevezik a verseny jövedelméből. Ellenben mi meg vagyunk győződve, hogy az Isten nem engedi, hogy a fejadónak azon költőt (fictiva) apadása hasonló alapokból fedeztessék; sem azt, hogy a törvény szentségében való bit még jobban megingattassék.“

„A szebeni román congressus után 1863. május havában, az erdélyi követeknek Bécsbe menetelük alkalmával, a ministeri férfiak biztosíták elnök főpapjainkat s a kerületek főnökeit: hogy Erdélynek a birodalmi tanácsban való első megjelenése alkalmából, az összes fejadó el fog töröl-tetni. Az elnökök és főnökök azt bive, hogy ezen ministeri ígéret a leg-„correct“-ebb, ezt a választá-sok alkalmával tudtára adták a népnek. A nép pe-dig a követeket szavukon fogta, s már a követke-zett télen vonatkodott a fejadót megfizetni, Plener ur aztán kényszerítve volt ezt katonai karhatalom segítségével felhajtani, valamint fel fog ez évben is hajtatni, ha csak az új pénzügyér nem fog va-lamely ellenintézkedéseket tenni s a törvénynek érvényt szerezni; s ha a tartományi kormány nem fogja magát kötelezettnek ismerni ez ügyben né-mely ellenmagyarázatokra, mely a nép jóhiszemű-ségét arcul csapta!“

„Nem feleltük el br. Reichenstein szavait, mid-őn mindgyárt e törvénynek a követek házában keresztlé vitele után az erdélyi követekkel társal-gás alkalmával így szólott: „Jó, hogy ennyit is nyertünk — mondá az alkanczellár — én az igaz nem látok e törvényben a népre nézve valamely közvetlen hasznót, mivel az erdélyi országgyűlés előbb-utóbb kényszerítve lesz azon 400,000 frtkot az országon fölvenni a tartományi alap nevelésére, az ország tulajdon javai szaporítására, s a javítá-sok egész sokaságának megkezdésére, melyet kü-lönbben az államtól vagy soha sem fogna megnyer-hetni, vagy csak saját önállósága megcsorbításával.“

„Igen jól van; mi br. Reichensteinnek a vo-natkozását annyival inkább emlétkünkben megtar-tottuk, mert már sok éve, hogy Erdély mostoha sorsa, szegénysége s szükségéi fölött siránkozunk, s panaszkodunk azon gondatlanság s rendtelenség miatt, melyeknek az ország alapjainak egy része áldozatul esett, mint ezt mi 1863-ban számokkal kimutattuk. Szorosan véve, ezen egész ügy az er-délyi országgyűlést illeti, és nem a birodalmi finácministeriumot, mert neki meg kell elégednie a részére a törvényhozó testület által megszavazott összegekkel; és (a birodalmi fináczia) a törvénye-ket és törvényhozást annyival inkább őrizkedjék compromittálni, mivel itt a hírhedt 13-dik §-nek nem leendő helye!“

Ugy hisszük: e cikket nem szükség bőve-ben commentálnunk. Mindent jelent ez, csak meg-elégedést nem!

Különbélék.

„Ma délelőtt 10 órakor a n. t. piaristák egyházában városunk több jeles műkedvelői szives közreműködésével Berecz Ede egyházi karnagy igazgatása alatt előadatik: 1) Nagymise A durbán Diabelli A.-tól; 2) Graduale Mátéfi Károlytól; 3)

Offertorium Gvunod K.-tól; 4) Tantum ergo és genitori, — Tertianitól.

* Bizonyos bir képpen irhatjuk, hogy a fő-kormányzók földterhermentesítési osztálya — az illető pénzügyi osztály kíséretében, már e hó 16-án Kolozsvárra költözik át N.-Szebenből.

* Nagy-Enyedről írják nekünk: hogy f. hó 11-én Csombordnak majdnem fele leégett. Szám szerint 30—40 ház s ezen gazdák behordott takar-mánya. A gyűlés vigyázatlanságból éppen a leg-bőbb délben keletkezett, b. Kemény István nem károsodott, bár hozzá is közel járt a tüz. Az oltást az enyediék eszközölték, kik azonnal a vész helyé-re siettek; estére a jelenvolt szolgabíró Jakab Károly ur, a szomszéd falvakat is oda rendelte. Biztosítva alig volt valami. A kár tetemes Enyeden gyűjtés foly a szerencsétlenek részére.

* Kassáról írják a „P. Lloyd“-nak, hogy a Petrovján falu melletti erdőben néhány nap óta ezren és ezren gyülekeznek össze, miután ott egy leány állítása szerint a sz. szűz fog megjelenni fényes nappal egy óriás tölgyfán tűzfényben, an-gyalok által környezve. Vasárnap, jul. 30-án mint egy 4000 ember jött össze az alsóbb néposztályból, s körülbelül 50 fiatal leány azt állította, hogy lát-ták a szűzet, majd mosolyogva, majd intgetve, Jézussal karján. A jelenlévőket áldozatokra hívták fel, s f. hó 15-ig egy kápolnának kellett volna ott épülni. Hírszerint azonban a hatóság már közbe lépett a csodalátók kiábrándítására.

* Egy tekintélyes horvát mánástól, ki egyszerűen magas állambivatelt visel, s a trón egyik ismert buzgalmu bive, e napokban röpirat fog megjelenni, mely a horvát nemzeti párt programját hozandja, s a Magyarországgal való realuniót is a program egyik pontjánál állítja fel.

* Az országbírói méltóságra nézve a félbi-vatalos „Genera'-Correspondenz“ írja, hogy ő is megerősítet, miszerint azon magas méltóságra gróf Cziráky János ő excellentiája van designál-va. Az is megerősíteni látszik e combinatiót, hogy Fehérmegye főispáni méltóságára, melylyel a fejedelem bizalma 1861-ben is Cziráky ő nmlgát ruházta fel, most Szögyényi László ur ő nmlga van kijelölve.

* Liszt Ferencz miután megérkezte után a bizomány elnökét báró Orczy Bélát meglátogató, a délutáni órákat Reményi Edénél tölté, hol is oratoriumának egyes részeit több jelen volt művész előtt ismerteté. Ez alkalommal legújabb hegedű szerzeményével is meglepte Reményt, (gyászinduló) melyet saját kísérete mellett vele el is játszott, 6 órakor a bizottmányi gyűlésben tevékeny részt vett, s onnan a redoute-terembe ment az oratorium ének-kari próbáját meghallgatandó, melynek előadásával várakozásán felül meg volt elégedve. Megjelenése-kor a teljes számban megjelent működők által lel-kesült éljenekkel fogadtattott. Az estét ft. Schwendt-ner városi plebános urnál tölté, kinek vendégszerető házána fog lakni egész ittléte alatt. Itt ismét ál-kalmá volt egy pár művész és műberátnak orato-riumából a leghatásosabb részt, (a keresztes hadak indulóját) és a mű bevezetését a Beregszász által tiszteltetere beállított pompás zongorán bemutatni. Maga a zongora-előadás után itélve is oly nagy-szerű benyomást és lelkesedést fog ezen rendkívüli genialitással fogalmazott s kidolgozott mű okozni, miszerint bátran merjük állítani, hogy az páratlan lesz a maga nemében.

* Azon almafa, mely alatt Lee győztes ellenfelének megadta magát, végképp eltűnt helyé-ről, és szelenczéké, fogpiszkálókka s egyéb ár-cikkékké változott át. Alig ment ugyanis végbe az átadási cselekmény, az amerikai riakaság-vadá-szok s tüzkerdők örült módra neki estek az oly gyorsan híressé vált fának, mely száz meg száz darabra metélve, s fűrészelve, gyökerével együtt pár percz alatt nyomtalanul eltűnt. Egy kis pipa, melyet a katonák egyike a fá gyökeréből faragott 20 dolláron kelt el.

Politikai hírek.

Austria. Bloome gróf Gasteinba utazott, hogy másodsor s utolszor kísértse meg a Porosz-ország s Austria közötti egység létrehozását. Azt beszélék, mikép azon esetre, ha Bloome gróf má-sodik gasteini útja sem vezetend eredményre, azon előzmények alapján, melyek a középállamok által a szövetséggyűlésen több tett indítványban foglal-tattak, legott az augustenburi hercegnek Fran-cziaország által leendő elismertetése fog sürgettetni. Baden mindazon szoros kötelék mellett is, melyek Poroszországhoz csatolják, leghatározottabban sür-geti ezen eljárást. Bécsi diplomatikus körökben azt beszélék, hogy a porosz király sajátkezű levele ér-kezett Gasteinból császár ő Felségéhez, melyre a választ Bloome gróf magával vitte. Azt rebesgetik, hogy Bécsben vagy Drezdában tanácskozmány fog tartatni, melyen valamennyi középállam, ugyzin-tén Austria ministerei is jelen lesznek. Arról leendő szó, mily eljárás kövessenek az illető államok azon esetre, ha Poroszország szigoruan ragaszkodnék mostani politikájához.

A többi közt bitelt érdemlő körökben beszélék, „miszerint már munkában van az emlékirat, a mely azon esetre, ha a legvégső nem kerülhetet-nék el, Austria eventualis elhatározásait az idegen udvarok előtt indokolni fogja.“

Francoziaország. Páris, aug. 8. A „Pa-trie“ valószínűtlennek mondja, hogy a császárt fel-kérték volna a herezségeik ügyében bíróságra. Francoziaország eddig szigoruan semleges volt. Nigra lovag — írja a „Patrie“ — részes az Austria és Olaszország közti küzeledési kísérletekben. Napo-leon 17-kén Cherbourgba megy, hova az orosz vé-tes hajóraj is eljön. Bonet-Villaume helyére Jurien de la Gravière lép. A madagaskari királyné levele Párisba érkezett, azonban nem igéri tényleg a fran-czia kárpótlási követelés megtérítését.

Az „Opinion Nat.“ írja, hogy Metternich Bis-markkal Biaritzba megy, hogy a porosz ministert szem előtt tartsa. O'Donnel hivatalosan kijelenté, hogy Spanyolország megtartja a domingói Sumanna öblöt. Ulloa aug. 7-kén hagyta oda Párist.

A „Patrie“ s a France“ aitalpallannak nyilvánítják azon elterjedt hírt, mintha a két német nagy-batalmasság hajlandó lenne, III. Napoleon császár választott-bíróságát kérni ki a schleswig-holsteini kérdésben. Szerintük a francia kormány eddig a dán-német kérdésben szigorú semlegességet köve-tett, s teljes ok van binni, hogy ezentul is ezen eljárást követend.

A francia császárt a Napoleon-napra (aug. 15.) Párisba várják, sőt azt is beszélék, mi-kép a császár ugyanakkor a diplomatikai testület-hez intézendő beszédében kissé majd feleleveníti a holt idényt.

Olaszország. A róma-florenzi tárgyalások valószínűleg újból folyamathoz fognak tétetni. A „N. Frkt Ztg“-nak azt írják Milanóból, hogy Ró-mában igen örömet vennék az új olasz küldött kinevezésért.

A „W. Abp.“ tegnapelőtti számában írja: Az olasz felszigeten utóbbi időkben különféle pontokon titkos toborzások folytak, melyek majd a mexikoi juarista-párt, majd Brazília, majd pedig a spanyol fölkelők gyámlolására lettek volna határozva. A kormány ennek következtében azon menekültek na-gyobb számának beelbezését elrendelte, kik Bres-ciában összejövén, létezési módjaik eredetéről fel-világosítani adni nem akartak. Azon körülményből, miszerint Garibaldinak egy fia ezen időtájt Turin-ban megfordult s rögtön Londonba elutazott, midőn a menekültek beelbezésének híret vette, azt követ-keztetik, hogy azon toborzások nem az említett czélok miatt történtek, hanem a tett-párt által egy Velence ellen irányított kísérlet szervezésére kez-dettek meg.

A „Monde“-nak írják Turinból: „A király Val-dieriből, a hol Satiges gróf várt reá, visszajött. Azt mondják: értekeznek, alkudoznak, de közelebbi részleteket senki sem tud, bármily nagy legyen is a könnyen megfogható kíváncsiság. A király maga vezet a tárgyalásokat, a mi által mindenestre sok indiscretio kerültek el. A ministerek ezen eljárást alkotmányellenesnek tartják, és féltékenykednek. A király egy idő óta általán véve nagyon sokat fog-lalkozik politikával, még pedig oly okokból, melyek környezetére nézve nem igen bizelgők.“

Németország. Berlin, aug. 9. A „Prov. Corr.“ mai számában írja: hogy Poroszország kö-vetelése a korona jóságainak szavazata által újabb erkölcsi támogatást nyertek; nem céljok azoknak a hatalom kiebberjesztése; de szükséges kezessé-get képeznek a herezségeik katonai és tengeré-zési erőinek védelmi képességére nézve a herez-segek jövedébeli hatályos megoltalmazását illető-leg. Poroszország bizonyára nem fogja közös bir-toklási jogát átruházni, hanem megtartja magának, ha föltételei el nem fogadtatnak. Egy harmadik nem jogosultnak bitorlása eltűrésére nincs semmi kilátás.

Stuttgart, aug. 9. A második kamara teg-napi ülésében Oesterlen interpellatiót tett, hajlandó-e a kormány a herezségeik kérdését Austriával, Ba-jorországgal s a többi középállamokkal egyestlten nemzeti értelemben leendő megoldásra vezetni. A minister megtadta a választ. Hopf indítványt tett az elnök rendreutasi-ása ellen.

Az „Independance“ erősíti, hogy Francia- s Angolország a porosz-osztrák összeültözés esetére követendő kölcsönös magatartás felett már kiegyez-tek, hogy mily értelemben létesült a nyugoti hatal-mak ezen egyetértése, arról az „Allg. Ztg.“ egyik londoni levelezője ad felvilágosítást, ki a Palmer-ston által elfoglalt álláspontot következőleg rajzo-lja: Ha a német nagyhatalmak egy nemzetiségi ér-telemben eszközözendő megoldás felett ki nem egyez-hetnének, Schleswig-Holstein ismét nemzetközi kér-désé válik, s a nyugoti hatalmak annak megoldá-sánál szintén helyet igényelnek maguk számára a zöld asztalnál. Angolország ismételve kijelentette Bismark előtt, miszerint a herezségeik kérdé-si kiegészítő s végleges megoldását nem tartja lehetséges-nek, hacsak a saját sorsa felett hozandó határozat-ban Schleswig-Holsteinnak is döntő szavazat nem adatik. Angolország ezen felfogása teljesen mege-gyezik a francia cabinet, valamint a német liberalis párt nézeteivel, mely minden a schleswig-holsteini nép jogosított követeléseivel ellenkező megoldást a leghatározottabban visszautasít.

Berlin, aug. 8. A király, miként Gasteinból jelentik, késő éjjelig dolgozik Bismark miniszterrel s Manteuffel tábornokkal. E két utóbbinak ellentétes befolyása sokáig keresztezte egymást, de végre is Bismark kerekedett föltül. Bizonyos, hogy a király nem szeretné szakítani Austriával, de Bismark egye-nesen erre látszik törekedni.

Dunafejedelemségek. Bukarest, aug. 9.

Magán hírek szerint Jessyban és Krajován lázon-gási kísérletek tétettek, melyeknél a katonaság lé-pett közbe. Mindkét részen voltak halottak és se-besültek.

Orosz-Lengyelország. Mint Varsóból f. hó 6-ról írják, a szabályszerű viszonyok visszatérésének jelei szaporodnak. Így az 1862-ben, a hadiállapot kibírdetésé után, a „szász tér“-en felállított sátrak, melyekben a katonaság télen-nyáron át el volt helyezve, most teljesen eltávolítottak, miáltal Varsó mindenestre békésebb színt fog nyerni. Továbbá a helytartó, Berg gróf, megparancsolá, hogy az 1863 óta katonai czelokra lefoglalt „Európa“ szál-lóda, melyben — mint tudjuk — Bartoldi Armin tu-dor meggyilkoltatott, tulajdonosának ismét vissza-adassék.

Tiflisben, Georgia fővárosában, m. hó 9 s 10-én véres események történtek. Egy a városra kivetett új fogyasztási adó miatt lánzógnó néptöme-gek gyűltek össze az utcákon; a többnyire kéz-művesekből álló tömeg a polgármester házát roham-mal elfoglala s elpusztítá. A polgármester szűkés által menekült. Erre a tömeg az adószedőt verte agyon saját házában. Végre a katonaság beavatko-zása vetett véget az erőszakoskodásoknak. Hivata-los jelentések szerint, ez alkalommal a zavargók ré-széről 9 személyt öletett s 10 sebesült meg. Másnap újabb zavargások kitöréséről lehetett fölni, azonban a katonai előintézkedések, s a polgári hatóságok befolyása következtében a további összeültözés ki-kerültetett. Azóta Tiflisben a nyugalom többé nem háborított meg.

Spanyolország. Az „Epoca“ szerint egy, O'Donell, Prim s Madoz közt tartott értekezlet kö-vetkeztében azt hiszik, hogy a progressista párt fölhagyand visszatartózkodási politikájával. Az an-gol postával érkezett tudósítások San Domingóból igen komoly természetűek. Gandara tábornok s a domingoi biztosok között megállapított egyezményt a domingoi kormány nem fogadta el. A spanyol tábornok által mulhatatlan követelt garantiák Do-mingo lakossága egy részének személyei- és érde-keire vonatkozólag figyelembe sem vétettek; azért egy proclamatiot bocsatott ki, melyben kijelenti: 1) Midőn Spanyolország a szigetet odahagyja, an-nak ismét visszakezlezetésére minden jogot fen-tart. 2) Spanyolország és San Domingo között a harc folyvást tart. 3) Valamennyi san domingoi kikötő és tengerpart zárlatá hatályban marad.

Ujabb. Bécs, aug. 12. A „Wiener Abp.“ egy cikke az államháztartásbani tar-tós rend helyreállításbani kormány tevékeny-sége legközelebb fekvő, közvetlen tárgyaúl jelöli. — Az államminister körlevele immár hangsúlylyal emelte ki, mennyire szükséges a lelkiismeretes takarékoság a birodalom gazdasági igazgatásának minden ágában. Az említett lap ugy hallja, miszerint az elhatá-rozó lépés immár megtörtént, melynek foly-tán — legfelsőbb rendeletre — egy sajátlagos budget-bizottmány alakítása közel kilátásban van, mely bizottmányba az állam- s pénzügy-ministeren és a legfőbb ellenőrhatalóság elnö-kén, mint állandó tagokon kívül, — továbbá a központi hatóságok főnökein és ezek helyettesein kívül — még más oly személyisé-gek is — hivatalos, vagy hivatalon kívüli állásukra való tekintet nélkül — fognak meg-hivatni, kiknek közreműködése az ügynek lehetőleg alapos, minden egyoldalúságtól mentes megvitatására kívánatosnak fog lát-szani. Az összes szolgálati ágakra vonatko-zólag tárgyalások fognak folyni, melyeknek célja leendő: tartós és lehetőleg messzemenő megtakarításokat érni el. — A legfelsőbb pa-rancs továbbá azt rendeli még el teljes ha-tározottsággal, miszerint egész komolysággal arra kell törekedni, hogy a hadseregi szük-séglet leszállítása a 80 milliónyi normalis összegre a költségek korlátozása által név-szerint a hadseregi kormányzat terén, eléret-tessék.

Az „Opin. Nat.“ arról biztosít, hogy az olasz kormánynak nem tétetett Austria rész-ről Olaszország elismerésére vonatkozó aján-lat, tehát az nem is tanácskozhatott e felett, sem utasításokat nem intézhetett ez ügyben diplomatikai agenseihez. Az is bizonyos, mi-szerint azon tanácsok, melyeket a francia kormány egy év előtt az elismerés értelmé-ben adott, Austria által visszautasítottak.

Londonban tartandó tanácskozmány hoz-zatott javaslatba, még pedig, miként mond-ják, az orosz kormány kezdeményezésére, a mely a porosz-austriai viszály megoldásával fogna foglalkozni.

A „Morning Post“ azon óhaját árulja el, hogy Francia és Anglia ne játszanak továbbra is néző szerepet a schleswig-holsteini ügyben, Anglia non interventio elvét a londoni tanácskozmány feloszlása óta nem bánja ugyan megnevezett lap, de azt hiszi, miszerint oly körülmények léphetnek életbe, melyek közepette ezen elv megváltoztatása korszerű volna.

